

ΤΟ 3ΟΝ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ Μ.Κ.Ο. «ΡΩΜΗΟΣΥΝΗ» -Γ' ΜΕΡΟΣ – ΛΟΙΠΑΙ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ.

Τετάρτη εἰς τὴν σειράν εἰς τὸ Γδιεθνές Συνέδριον τῆς Μ.Κ.Ο. “Ρωμηοσύνη” ἠκολούθησεν ἡ εἰσήγησις τοῦ Ἀγιοταφίτου Ἀρχιμανδρίτου καὶ νῦν καθηγητοῦ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Κύπρου π. Κυπριανοῦ Μηλιδῶνη, ἀποφοίτου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἱεροσολύμων τοῦ Ἰσραήλ καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. Οὗτος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Κυπριακές εἰκόνες τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἡ προσφορά τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων στὴν παιδεία τῆς Κύπρου τὸ 19^ο αἰῶνα ». παρέλειπεν φιλοτίμως αὐτοῦ ἀνακοινώσεως τῆς μέρος Τό β ‘, ὡς καλυφθέν ὑπὸ τοῦ προλαλήσαντος κ ἐρευνητοῦ. Κωστῆ Κοκκινόφτα. Εἰς τὸ α ‘μέρος τῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Κυπριανός ἐπαρουσίασε τὰς ὑπαρχούσας σχέσεις καὶ τὴν ἀγαστὴν συνεργασίαν Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου διὰ τῆς τέχνης τῆς εἰκονογραφίας προβαλλομένης ὑπ’ αὐτοῦ καὶ εἰς διαφανείας.

ἡμίσεος Συγκεκριμένως ἀνεφέρθη εἰς 5 εἰκόνας τοῦ α ‘τοῦ 16^{ου} αἰῶνος τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ὁσίου Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Αὗται εἶναι αἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου, τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸ κώδικα 138 τῆς Συλλογῆς χειρογράφων τοῦ Ἀγίου Σάββα ὡς μετενεχθεῖσαι εἰς Ἱεροσόλυμα ὑπὸ Ναθαναὴλ μοναχοῦ τοῦ Κυπρίου.

Ὁ π. Κυπριανός ὡσαύτως ἀνεφέρθη εἰς τὴν εἰκόνα παρὰ τὸ στασίδιον τῆς θ ‘ῥας τοῦ Μοναστηριακοῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου. Αὕτη ἡ εἰκὼν, τοῦ ἔτους 1758, πρωτοτυπεῖ εἰς τὸ ὅτι ἀπεικονίζει τὴν Θεοτόκον στηθαίαν, στεφομένην ὑπὸ δύο ἀγγέλων μέ τὰς 24 στάσεις τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, ἀπεικονιζομένης περίξ εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς. Αὕτη, ὡς καὶ ἡ παρὰ τὴν βάσιν αὐτῆς ἐπιγραφή δηλοῖ, εἶναι ἔργον τοῦ ἀγιογράφου Χριστοφόρου τοῦ Κυπρίου.

Τρίτη περίπτωσις εἰκόνων, ἡ ὁποία ἀποδεικνύει τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ συνεργασίαν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τυγχάνει αὕτη τῶν εἰκόνων τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ὁρους θαβῶρ. Ἡ Μονὴ αὕτη ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀγίας Ἑλένης κατεστράφη ὀλοσχερῶς μετὰ τὸ 1212-1285, ἐπανιδρύθη δὲ τὸν 19^{ον} αἰῶνα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου ναοῦ ἔγιναν τὴν 6^{ην} Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1862. Αἱ ἐν λόγῳ εἰκόνες, ὅπως ἀναγράφεται εἰς ἐκάστην αὐτῶν, ἔγιναν με δαπάνην τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Χρυσάνθου τοῦ Κυπρίου. »Τοῦ ἐπαγγέλματός τοῦ ἐναντίον» «Ἀμάρτημα δι’ οὗτος τὸ 1855 ἐτέθη εἰς ἀργίαν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Κιτίου Μελέτιον τὸν Γ. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ἀγίαν Γῆν πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ ἁμαρτήματός του, εἶδε εἰς τὸ ὄρος θαβῶρ, τὸν ἀνοικοδομούμενον ναόν, ἐπέστρεψεν εἰς Κύπρον καὶ τὸ 1862 ἦλθε ξανά εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους καὶ ἔφερε μεθ’ ἑαυτοῦ τὰς εἰκόνας ταύτας διὰ τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ νέου ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως .

Ἐν συνεχείᾳ ὠμίλησεν ὁ κ. Νικόλαος Ὁρφανίδης, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Κύπρου καὶ συγγραφεὺς μέ θέμα: «Κύπρος καὶ Ἅγιοι

Τόποι: λογοτεχνικά καί ἄλλα». Ὁ κ. Ὀρφανίδης εἶπε ὅτι εἶναι ἐλάχιστοι καί ἔμμεσοι αἱ ἀναφοραί τῆς Κυπριακῆς λογοτεχνίας εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Οὕτως π.χ. εἰς τὸ λογοτεχνικὸν ἔργον τοῦ Δημητρίου Λιπέρτη ἀναφέρεται ὁ ὅρος «Ἀῖταφίτικον τζερίν».

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ πολυγραφωτάτου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ἀναφέρεται τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κυπρίου τοῦ ἐν Ἄκκρη-Πτολεμαΐδι, εἰς τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν καί εἰς τὸ Νέον Μαρτυρολόγιον ἐκδοθέν τὸ 1794. Εἰς τοῦτο ὁ Ἅγιος Νικόδημος διηγεῖται: «Οὗτος ὁ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος, ἦτον Κύπριος τὴν πατρίδα, νέος εἰς τὴν ἡλικίαν, ὠραῖος εἰς τὴν ὄψιν, φρόνιμος εἰς τὸν νοῦν, καὶ σώφρων εἰς τὰ ἥθη. ἀναχωρήσας δὲ ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἐπῆγεν εἰς Πτολεμαΐδα, τὸ νῦν λεγόμενον Ἄκρι, καὶ εὗρίσκετο ὑπηρέτης κοντὰ εἰς ἓνα Κόνσουλαν Εὐρωπαῖον. Ἐργαζόμενος ἐκεῖ, ἐσυκοφαντήθη ἀπὸ φθόνον καὶ τοῦ ἐζητήθη νὰ ἀρνηθῇ τὴν πίστιν του εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ ἅγιος ὠμολόγησε τὸν Χριστόν καὶ ἀλυσσοδεμένος ὢν, ὕψωσε τὰς χεῖράς του εἰς τὸν οὐρανόν καὶ προσηυχῆθη: *Κύριε δέξαι τὸ πνεῦμά μου*. Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἔριξαν παρευθὺς ὅλοι τὰ πιστόλια ἐπάνω εἰς τὸν μάρτυρα. Τὸ μαρτύριόν του ἠκολούθησεν ἀναβρασμός τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν θανήν του ἐφαίνετο στῦλος πυρός ἀπὸ τὸν οὐρανόν εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἁγίου, εὗρισκόμενον μέχρι σήμερον ἀναμέσον τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ ἡγουμενείου τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Ἄκκρην ». Εἰς τὸ πρόσωπον, λοιπόν, τοῦ ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Κυπρίου ἔχομεν συνάντησιν Κύπρου καὶ Παλαιστίνης «ἐν ἁγιασμῷ, φωτισμῷ καὶ δόξῃ», εἰς διήγησιν κορυφαίου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως.

Τρίτην περίπτωσιν μνείας τῶν Ἐκκλησιῶν Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου ἔχομεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σάββα Τσερκεζή. Εἰς τὸ Ὀδοιπορικόν αὐτοῦ μᾶς δίδει πληροφορίας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλων πόλεων, ὅπου ὑπάρχουν Ἑλληνικαὶ Κοινότητες, ἥτοι τῆς Κωνσταντινοπόλεως, Σμύρνης, Ἀλεξανδρέττας, Βηρυττοῦ, Τριπόλεως, Ἰόππης κ.ἄ. Εἰς τὴν ἀφελῇ διήγησίν του, τὸ 1866, μᾶς διηγεῖται πῶς ἔφθασεν πεζός ἀπὸ Βηρυττόν εἰς Ἰόππην, ἦλθε εἰς ἓν παντοπωλεῖον ἀνῆκον εἰς ἓνα Κύπριον, ὁ ὁποῖος τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ μοναστηριοῦ τῶν Ἀγίων Ἀρχαγγέλων τοῦ Πατριαρχείου εἰς Ἰόππην. Ἐκεῖ εἰργάσθη ἐπὶ 65 ἡμέρας καὶ ἀπῆλθε.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καὶ ἡ διήγησις τοῦ Νικολάου Καταλάνου εἰς τὸ «Κυπριακὸν Λεύκωμα Ζήνων» τὸ 1914 διὰ τοὺς Παγκυπρίους ἀγῶνας τοῦ 1904 εἰς Λάρνακα καὶ τὴν ὑποδοχὴν προσκυνητῶν, προερχομένων ἐξ Ἰόππης, τὸ πλοῖον τῶν ὁποίων ἄραξεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Λάρνακος. Μεταξὺ τοῦ Ὀμίλου τῶν προσκυνητῶν, ἐπανακαμπτόντων ἐξ Ἱεροσολύμων μέ τὸ πλοῖον «Βασιλεὺς Γεώργιος», ἀναφέρονται οἱ Μητροπολίται Κερκύρας καὶ Ἀρτης, ὁ Μητροπολίτης Κρήτης Εὐμένιος καὶ οἱ καθηγηταὶ Μιστριώτης καὶ Καρολίδης. Μὲ τὴν ἀποβίβασιν τῶν προσκυνητῶν ἀναπέμπεται Δοξολογία ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἀφίξει αὐτῶν εἰς τὸν ἱερόν ναόν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου καὶ ἀκολουθῶς μετὰ τὸ δεῖπνον γίνεται ἡ ἐπιβίβασις τῶν ἐπισκεπτῶν περὶ τὴν 10.30 μ.μ. ὥραν καὶ ὁ ἀπόπλους τοῦ πλοίου. Εἰς τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο ἔργον ἔχομεν συνάντησιν Κύπρου καὶ Ἀγίων Τόπων, καὶ τὸν Ἑλληνισμόν ἐξ ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενον διὰ τὴν ἐνότητά του.

Ἀκολουθῶς ὠμίλησεν ἡ δρ. Αἰκατερίνη Διαμαντοπούλου, Θεολόγος, ΜΑ-Φιλολόγος, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν-μέ θέμα: «Ἅγιοι Τόποι καὶ Κύπρος στὰ ἀφιερῶματα τοῦ Γ. Σεφέρη ». Τὰ κυριώτερα σημεία τῆς εἰσηγήσεως τῆς κ. Διαμαντοπούλου ἦσαν: ὅτι ὁ νομπελίστας ποιητὴς Σεφέρης ἀπὸ τῆς πρώτης

έπισκέψεώς του είς τήν Κύπρον, τό 1953, ἕως καί τόν θάνατόν του, τό 1971, ἔμεινε στενά συνδεδεμένος μέ αὐτήν, μέ τούς ἀνθρώπους της, τήν γῆν της καί τήν ὑπόθεσίν της.

Ὁ ποιητής τιμᾶται μέ τό βραβεῖον Νόμπελ τῆς Λογοτεχνίας τό 1963. Κυρία πηγή τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεώς του ἀποτελεῖ ἡ Κύπρος, εἰς τήν ὁποίαν, ὅπως λέγει, «λειτουργεῖ ἀκόμα τό θαῦμα». «Οἱ Κύπριοι», λέγει ὁ ποιητής εἰς τό ἡμερολόγιόν του *Μέρες ΣΤ΄*, «ἔδειξαν καρτερίαν. Ἀντεμετώπισαν τό πρόβλημά τους μέ καρτερίαν, «χωρίς δαιδαλώδη διπλωματίαν». Ὁ Σεφέρης ἦλθεν εἰς βαθεῖαν γνῶσιν τοῦ Κυπριακοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς κουλτούρας. Ἐγνώρισεν ἥθη, ἔθιμα, ἀνθρώπους καί συνηθείας αὐτῶν. Ἀπό τήν Κύπρο ὡς Ἕλλην, λέγει: νιώθει κανεῖς τήν Ἑλλάδα πιά εὐρύχωρη, πιά πλατιά, χωρίς τούς Ἕλληνας χωροφύλακας ἢ δημοσίους ὑπαλλήλους. «Ἡ Κυπριακή διάλεκτος», εἶπε ἡ κ. Διαμαντοπούλου, «τόν σφραγίζει, γιατί πολλές λέξεις παραμένουν ἀρχαιοελληνικές μέ καταγωγή πού φθάνει ἀνεμπόδιστα μέχρι τά ὁμηρικά ἔπη». Στήν Κύπρο ἔμεινε ἕως τόν Δεκέμβριον τοῦ 1953.

Τό 1942, ὅταν ἐπισκέπτεται τούς Ἁγίους Τόπους, σύμφωνα μέ τό ἔργον του *Μέρες Δ΄*, ἀναφέρει: «Ὡς προχτές τό βράδυ ἡ Ἱερουσαλήμ ἦταν ἕνα κλειστό κουτί, «ἀνοίξω ... ἔτσι συλλογιζόμουν μέσα στά μπερδεμένα σοκάκια τοῦ χτεσινοῦ παζαριοῦ, κι ἐνίωσα τή μοίρα μου τοποθετημένη, ὅπως πάντα ὁ Ἑλληνισμός, σ. “Πού δέν εἶχα ὄρεξη νά τ ἐκεῖνο τό σημεῖο, ὅπου παίζει ἡ ζυγαριά ἀνάμεσα στήν Ἑλλάδα καί τήν Ἀνατολή. Σάν νά μέ εἶχαν στείλει αὐτοῦ, γιά νά δικάσω τί πρέπει νά περάσει ἔξω στίς πόρτες τῆς Εὐρώπης ἀπό τοῦτο τό σκοτεινό καί μαγεμένο κόσμο».

Τότε ἦταν πού ἐπεσκέφθη τόν Πανάγιον Τάφον. Στό παρεκκλήσι τοῦ Γολγοθᾶ ὁ φύλακας τοῦ λέγει, «φυλάγω τόν τόπο, γιά νά μήν τόν πατήσουν οἱ φράγκοι». Ἀπό τά τεῖχη τῆς πόλεως πέρασε εἰς τό ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καί ἀπό ἐκεῖ στόν Ἰορδάνη ποταμό καί τή Νεκράν θάλασσαν. «Πρῶτος σταθμός στά πόδια τοῦ Σαρανταρίου ὄρους, ἔξω ἀπό τήν Ἱεριχώ. Μετόχι, ἕνα μικρό περιβόλι, αὐλάκι δέντρα καί δυνατό νερό στ΄. Ἀπό πάνω ὁ ἀψηλός ἀπότομος βράχος, ἡ θέση τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Πειρασμοῦ, καί στά μισά τοῦ βράχου σφηνωμένο τό μοναστήρι. Πήραμε τό μονοπάτι. Τό μοναστήρι μισό χτιστό, μισό σκαμμένο μέσα πέτρα στήν .. ». Ἐπειτα στό μοναστήρι τοῦ Βαπτιστοῦ, στή Νεκρά θάλασσα, στό τεῖχος τῆς Δαμασκοῦ. Ἐπειτα στόν ἅγιον Τάφο ξανά. Διά τό εἰκονοστάσιον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Μονῆς Ἀβραάμ λέγει: «Ὁ, τι πιάνουν μέ ἀγάπη τά χέρια τοῦ ἀνθρώπου, ἀγιάζει». Τόν Ἀπρίλιον τοῦ 1954 ἐπισκέπτεται τήν Μαδηβᾶν, τήν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Εἰς τάς 17 τοῦ ἰδίου μηνός τοῦ ἰδίου ἔτους εὐρίσκεται διά μίαν ἀκόμη φοράν εἰς τούς Ἁγίους Τόπους, διά τήν Μεγάλην Ἑβδομάδα. Στόν Ἑσπερινό τῶν Βαΐων, ὅπως ἀναφέρει, ἦταν ἡ πρώτη του Ἀκολουθία στόν Πανάγιο Τάφο. Τόν συγκίνησε ὁ ὕμνος: «Εἰσελεύσομαι εἰς τόν οἶκόν σου, Δέσποτα». «Τόν Ἀρμένιο φύλακα», λέγει, «εἶδα βλοσυρόν, ἐν ᾧ τό πρόσωπον τοῦ Γέρου Δραγουμάνου θεοδωρήτου μοῦ εἶναι συμπαθές. Τήν Μεγάλην Τρίτην εὐρίσκεται εἰς τόν Ἅγιον Σάββαν καί λέγει: «ἐν γῇ ἐρήμῳ καί ἀνύδρῳ ... Στεγνοί λόφοι, τό μοναστήρι στή δυτική πλευρά τῆς Νεκρῆς θάλασσας. Οἱ μοναχοί, πολύ γέροι οἱ περισσότεροι. Καθώς μοῦ μιᾷ ἕνας καλόγερος (μεσόκοπος) γιά θρύλους καί ἱστορικά (ἀξεχώριστα), θυμίζει τίς προφητεῖες τοῦ Φτωχολέοντα. Λέει: «Ὁ βασιλιάς μας ὁ Κωνσταντῖνος», σά νά ἦτανε χτές ἢ σά νά ζοῦσε ἀκόμη ὁ Παλαιολόγος. Μισεῖ τούς Λατίνους. Θανάσιμο μίσος ». Ὁ Σεφέρης παρατηρεῖ, ἀκόμη, τίς εἰκόνες στό Μοναστήρι καί καταγράφει

τό ρητό τοῦ Ἀγίου Σισώη (Αἰγυπτίου) ἀριστερά στόν τοῖχο: «ὅτι ἡ ὁδός ἡ ἀπάγουσα εὐχεσθαι ἀεὶ τῷ Θεῷ καί τό ἀγωνίζεσθαι εἶναι ὑποκάτω παντός ἀνθρώπου». Εἰς τόν Ἅγιον Σάββα ζοῦν 20 Ἕλληνες, 3 Ρουμᾶνοι, 2 Ρῶσοι. Τήν Μεγάλην Τρίτην παρακολουθεῖ τήν ἀκολουθίαν τοῦ Νυμφίου εἰς τόν Ἅγιον Κωνσταντῖνον. Τήν Μεγάλην Πέμπτην τόν Νιπτῆρα, τήν Μεγάλην Παρασκευήν τήν ἀκουλουθίαν εἰς τόν Ἅγιον Κωνσταντῖνον, τό Μέγα Σάββατον εἰς τόν Ἅγιον Σάββαν. Τά ταξίδια αὐτά τόν ἐσφράγισαν, τόν ἐστιγμάτισαν.

Τό 1955 εὐρίσκεται καί πάλιν εἰς τούς Ἁγίους Τόπους εἰς τήν Ἱερουσαλήμ. «Τό Μάρτιο τοῦ 1956, ὁ ποιητής βρέθηκε στό Ὅρος τῶν Σαμαρειτῶν ἢ Γαριζίν», πῇ θά ὅπου ἀπ ' : «... Ἄλλο κλίμα, ἀνθρώπινο. πλανήτη ἄλλο θαρρεῖς πῶς ταξίδεψες σ ' . Μιά ἀλαφριά δροσιά, μυρωμένη, καρδιά ἀνοίγει τήν πού σ ' . Τό μόνο μέρος πού θά λυπηθῶ τώρα πού φεύγω εἶναι τοῦτο τό μέρος, ὅπου καταφεύγουμε στά Ἱεροσόλυμα ... ».

Αὕτη περιληπτικῶς εἶναι ἡ σύνδεσις Κύπρου καί Ἀγίων Τόπων στό ἡμερολόγιο τοῦ Σεφέρη, τήν ὁποίαν ἐπραγματεύθη ἡ κ. Διαμαντοπούλου.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια ...)

Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας.